

מדוע ה' לא מחל למשה רבנו? לפרשת דברים

דעות רבות נאמרו לבאר מה בדיוק היה חטאו של משה במי מריבה. רבי אברהם אבן עזרא מציין אחת עשרה אפשרויות. רמב"ם מביא נימוק חדש (ב"שמונה פרקים") והוא בטוח מאד במה שחידש. אבל רמב"ן (על התורה) חולק עליו בחריפות. הבה נניח נושא זה ונקשה שאלה קשה יותר. מפני מה ה' לא סלח לו למשה? חמש מאות וחמש עשרה תפילות ותחנונים שביקש, גם הן לא הועילו? "מה חרי האף הגדול הזה?". כלום לא היו למשה זכויות רבות ועצומות שילמדו זכות עליו?

בפרשתנו מאריך משה רבנו לתאר בשבעה עשרה פסוקים (א', כ"ב-ל"ט) כיצד קלקלו בני דור המדבר ע"י חטא מרגלים. פתאום באמצע (פסוק ל"ז) מזכיר משה בעיה אישית: "גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר, גם אתה לא תבוא שם". מאמר זה הוא תמוה, כי לא מפני חטא מרגלים נענש משה. כי כמו שהזכיר בפסוקים הסמוכים (ל"ו, ל"ח) כי כלב ויהושע ייכנסו לארץ, הרי גם משה רבנו עצמו לא האמין למרגלים, ומדוע תקופח זכותו?

ועוד יש לשאול, מפני מה אין משה מזכיר את החטא שלו במי מריבה? שהרי דווקא מפני חטא זה נקבר במדבר. ולמה האשים את ישראל "גם בי התאנף ה' בגללכם"?

ועוד יש לשאול מדוע פעל "אנף" כתוב בלשון התפעל, המלמדת על דימוי חיצוני בלבד כמו "יש מתעשר ואין כל". היה אפשר לכתוב "אנף בי".

מענה לכל שלושת השאלות הוא בהנחת יסוד שבעצם ה' היה מוכן לסלוח למשה תיכף ומיד. אבל מפני כבודם של ישראל, שלא יהא מצב שהם כולם נקברים בחוץ לארץ ורק משה רבנו, המנהיג שלהם, מגיע ארצה. לכן אין לסלוח לו. וזה מפורש במדרש דלהלן:

"אמר לו הקב"ה למשה, באיזה פנים אתה מבקש ליכנס לארץ? משל לרועה שיצא לרעות צאנו של מלך ונשבית הצאן. בקש הרועה ליכנס לפלטרין של מלך. אמר לו המלך, אם אתה נכנס עכשיו, מה יאמרו הבריות? שאתה השבית הצאן! אף כאן אמר לו הקב"ה למשה, [זה] שבחך הוא? שהוצאת ששים רבוא וקברתם במדבר, ואתה מכניס דור אחר? עכשיו יאמרו אין לדור המדבר חלק לעולם הבא! אלא תהא [קבור] בצידם ותבוא עמהם [לעתיד לבוא]" (מדרש במדבר רבה י"ט, י"ג).

ומפני סיבה דומה אמרו חז"ל במקום אחר: "כי לא תעבור את הירדן הזה. אמר לו הקב"ה למשה, אם אתה נקבר כאן [במדבר] אצלם, בזכותך הם באים עמך. משל לאחד

שנתפזרו מעותיו במקום אפלה. אמר אם אני אומר [לאחרים] האירו לי שאקבץ מעותי, אין בריה משגחת עלי. מה עשה? נטל זהוב אחד [מטבע גדול ויקר] והשליך בתוכם והתחיל צווח ואומר: 'האירו לי! זהוב אחד היה לי ונפל ממני כאן'. [באו] והאירו לו. מה עשה? משנטל את הזהוב אמר להן: 'בחייכם, המתינו לי שאלקט את המעות'. וליקטן. בזכות הזהוב נתלקטו המעות. כך אמר לו הקב"ה למשה: אם נקבר אתה אצלם במדבר, הם באים בזכותך ואתה בא בראשם [לעתיד לבוא] עכ"ל (מדרש דברים רבה ב', ט').

הרי מכאן כי באמת הסיבה אשר משה רבנו סבל ולא נתקבלו תפילותיו היא "בגללכם". ובכן התשובה לשאלה ראשונה, מדוע הוזכר פרט זה בתוך רצף הפסוקים של חטא המרגלים, כי ברור שאם לא חטא המרגלים ונגזר עונש על כל הדור, היה משה נכנס לארץ ישראל. ובתשובה לשאלה שנייה, מדוע לא גילה חטאו האמיתי? כי על חטא קל כזה [יהיה מה שיהיה] כבר נתכפר לו מזמן. אלא נענש עכשיו מפני סיבת הכלל. ועל צורה דקדוקית של התפעל "התאנף", כי באמת הקב"ה לא כעס כלל על משה רבנו, אלא הציג כעס (כמו "מרדכי מתהלך") כדי לחפות על כל הדור ולהציל אותם, כדי שיבואו בסוף לארץ ישראל.

כמה עמוקים הם דברי תורתנו!